

fensionis, et jure periculum aggressionis, quod utrumque ex ipsa natura talis status dimanaret.

112. Simili modo respondebis, si quis argueret, quod in civili statu multitudo ac nefanditas vitiorum, virtutum multitudinem ac praestantiam (quod tamen de civitate bene ordinata debet negari) excedat, quodque in eo plurimi inveniantur miseri qui existentiam suam deplorant, vel etiam illi qui vitam sibi adimunt. Id namque fieri manifestum est praeter civitatis bene ordinatae institutionem et sufficientiam meliorum ad haec mala impedienda, tam per leges et poenas contra manifestas improbitates [1], quam per subsidium vere indigentibus exhibitum. Praeterea plures istarum inordinationum forte facilius (propter defectum unionis inter familias, et extrinseci custodis domesticae subjectionis ac dependentiae) in naturali statu locum haberent.

Deinde, ex eo quod incivili statu possit esse imperans impius aut crudelis; quod proceres et potentiores quandoque legum vim pessumdent, poenasque eludant; quod artes, et scientiae, vanitati, superbiae, vitiis, et luxui fovendis inserviant, nihil sequitur. Siquidem per haec essentialis perfectio civili statui adnexa minime elevatur; eique bene ordinato non deest medium ipsam impietatem aut crudelitatem imperantium *saltem* mulcendi, proceres vero et potentiores ad instar plebis in officio continendi; quae insuper incommoda, sicut et vanitas, superbia et luxus quorundam civium ex cultu scientiarum et artium occasionem sumentes per accidens dumtaxat ab hoc statu dimanant, universalemque scientiarum et artium utilitatem, ad ipsos pagos et rura (quorum barbariem nimis adversarii exaggerant) sese protendentem, minime adimunt.

Tandem quod civilis status quorundam Asiae et Africae regnorum, cum magna barbarie seu asperitate et inhumanitate morum usque in praesens tempus permaneat, id unice vel praecipue a falsis, ipsique naturali rationi contrariis Islamiticae sectae ibidem generatim dominantis principis seu legibus originem ducit; ideoque nil mirum homines ipsam naturalem rationis lucem spernentes, tenebris ignorantiae involvi. Ad ea denique quae proponerentur ex imminutione vel amissione nativae libertatis, per debitam subjectionem

(1) Confer si vacat quae inferius dicimus (part. 4. cap. 2. artic. 2). de scelere suicidii ejusque causis.

nem, et fructuum industriae, per tributorum solutionem, vide responsiones datas sepeius [1].

CAPUT II.

DE POTESTATE POLITICA ET PRINCIPIIS JURIS PUBLICI

113 Suprema civilis potestas, regimen, imperium, seu moralis facultas independens civium actus dirigendi ad commune bonum, id est civilem beatitudinem assequendam, aequae ac ipsa civilis societas, est factum quoddam, cujus non existentia, sed dumtaxat origo indubium solet vocari de hac igitur supremae potestatis origine, pauca quaedam nunc exponemus suppositis nuper dictis de origine ac natura status socialis et civilis. Jus publicum positivum prout sumitur ad discrimen juris naturalis, involvit tam legem positivam *mere humanam* seu civilem, quam *jus gentium* (non est enim nobis quaestio sive in specie sive in genere de jure publico ecclesiastico); prioris principia seu actiones, inter praerogativas civilis potestatis recensentur, posterioris vero seorsim exponendae erunt.

ARTICULUS I.

DE ORIGINE POLITICAE POTESTATIS EJUSQUE DIVERSIS FORMIS

114. Supremam potestatem seu imperium civile sicut et ipsum civilem statum a Deo tamquam auctore et institutore humane naturae dimanare non vero a quodam *contractu* seu *pacto sociali* quemadmodum vellet Genevensis sophista (2), mox probaturi, monemus 1°, aliud esse potestatem aliquam profluere a Deo tamquam a *causa prima* res omnes immediate creante conservante et ad earum actus concurrente; aliud a Deo ejusque voluntate, taquam a *causa proxima* talis potestatis, necessario et naturaliter connexae cum tali natura a Deo condita et ita ordinata quod postremum constituit hanc potestatem tamquam donum naturale convenitque dumtaxat supremae po-

(1) Artic. proxime praecedente n. 108. in respond. ad 3.^m

[2] *De contractu sociali*, libr. 1 et 2.

testati, ab actu divinae voluntatis necessario, non autem libero aliquid ultra exigentiam naturae tribuente dependenti: et fundatur in eo quod pleraque in ordine hujus mundi revera dependant a Deo *etiam* ut causa proxima, Deusque potens sit ad volendum et constituendum ut aliqua referantur ad ipsum mediantibus dumtaxat causis secundis, seu modo naturali aut ordinario, alia vero immediate et proxime (1), seu modo velut praeter-naturali aut potius extraordinario.

2°. Distinguendam esse dicimus hanc supremam potestatem *in se spectatam*, ab ejus *subjecto* et a consideratione relativa ad ipsum subjectum, sive quatenus in ipsum dimanat et invenitur in ipso, quod in diversis politicis communitatibus potest esse diversum, determinatque diversam summi imperii seu regiminis *formam*; sit erit *monarchicum* regimen, ubi summum imperium penes physice singularem residet personam; *aristocraticum*, si penes optimates. aut concilium ex quibusdam eorum coactum; *democraticum*, si penes totam civium communitatem. Tres istae regiminis formae vocantur *simplices* et ex earum simul omnium vel duarum alternata combinatione, oriuntur quatuor *mixtae*, quae propriis appellationibus carent, diversisque subjacent modificationibus, prout singula elementa componentia, diversa ratione participant supremam potestatem; quod etiam constituit *divisionem jurium*, seu ut vocant, *la divisione dei poteri*, quae divisio dicitur perfectius ac melius prae ceteris haberi in forma regiminis coalescente ex tribus simplicibus simul sumptis. Has formas civilis potestatis ac regiminis determinare, modum quemdam ejus acquisi-

(1) Rem hanc morales doctores quibusdam exemplis solent declarare naturalium effectuum qui ab accidentalibus quibusdam causarum aut virtutis earum combinationibus, vel a non necessariis ad naturalis ordinis constitutionem determinationibus profluunt, e. g. dum nascuntur monstra, dum vires physicae corporum a causis liberis augentur aut destruuntur, etc. Deus est tantum *causa prima*, utpote talem efficaciam virtutis causis secundis tribuens; at in aliis effectibus est insuper *causa proxima*, e.g. ordinis statuti circa anni tempestates, propagationem plantarum, animalium, etc. similiter in causis moralibus, *pactionum* e. g. sive *contractuum* illorum, quos homines cujusdam dumtaxat utilitatis gratia ineunt, Deus est tantum *acusa prima*; relate vero ad *contractum* sive *pactum* matrimoniale, cujus exigentia, finis et substantiales, ut vocant, conditiones, sunt ab ipso naturali ordine determinata. Deus est insuper immediatus institutor et *causa proxima*.

tionis vel propagationis et exercitii figere in ipsa primaeva regnorum institutione, vel in casibus necessitatis, e. g. si data quedam forma desineret, ab arbitrio mutuoque civium consensu de lege ordinaria dependet, cum naturalis ratio, *per se et communiter*, magis unum quam aliud eorum necessario non postulet. Unde patet modum acquirendi vel exercendi hanc potestatem posse esse quandoque iniquum contrariumque divinae voluntati; dum interim ipso potestas quatenus ad rectam et naturalem civilis communitatis constitutionem praerequiritur, est revera et dimanata voluntate divina. His praejectis statuitur.

PROPOSITIO

Suprema politica potestas in se spectata et rationali modo introducta est immediate a Deo, nulla-que est necessitas concipiendi eam prius derivari in communitatem civium et ab ipsis in aliquam regiminis formam.

115. Supremam hanc politicam potestatem debito seu rationali modo introductam, (abstrahendo nunc a determinata simplici vel mixta regiminis forma) et *in se spectatam* esse immediate a Deo, nedum rationibus sufficienter probari, sed et ad fidem pertinere, inquit Suaresius (1), cum manifeste id doceant sacrae litterae: sic et Apostolus (2) generatim asserit: *Non est enim potestas nisi a Deo: quae autem sunt, a Deo ordinatae sunt. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit:* et infra (3) ter repetit, *principes ministros Dei esse*; et de iisdem dicitur (4): *Audite... quoniam data est a Domino potestas vobis, et virtus ab Altissimo.* Verum hoc innuisse sufficet, veniamus ad rationes, quae proprie nostra referunt. Ac primo quidem, cum jam probatum sit (5), civilem societatem esse homini naturalem, et cum haec sine suprema potestate, quae praecipiendo et coercendo, justitiam et pacem custodiat, multitudinisque studia ac voluntates adeo discrepantes ad com-

(1) *Defensio fidei catholicae* libr. 3. cap. 1 et 2.

(2) *Epist. ad Roman.* cap. 13. vers. 1. et 2.

(3) *Ibidem.* vers. 4. et 6.

(4) *Sapientiae* cap. 6. vers. 2 et 4.

(5) Cap. proxime praecedente, artic. 2.

munem felicitatem aptissime ordinet, vix ad modicum tempus subsistere posset dicendum est ipsam hanc politicam potestatem a Deo *auctore naturae* simpliciter intentam esse et in *hypothesi* civilis coadunationis *necessario* volitam atque mediante ratione intimatam et praeceptam, velut medium naturaliter necessarium ad finem: unde parum refert, statum civilem non esse proprie de jure naturae *positive* praeceptivo (1). Deinde, quia in hypothese nuper dicta, politica potestas juxta ordinem naturalis rationis est simpliciter necessaria, et ad naturalem perfectae humanae societates felicitatem tamquam ejusdem societatis quae est corpus quoddam morale, constitutum essentialiter, absolute requisita; jam quae ejusmodi sunt, a Deo ipso auctore et immediato provisorum talis naturae praedeterminantur. Praeterea cum eo ipso quod homines in corpus politicum congregentur, tanta hujus potestatis necessitas oriatur, ut non possit per voluntatem humanam impediri, signum est, eam esse immediate a Deo, intercedente tantum illa naturali consecutione seu exigentia, ac necessario naturalis rationis dictamine, ostendente potiusquam ejusmodi potestatem constituyente.

Ex his vero per se corrumpitur contractus seu pactum sociale liberum Rousseau, quod insuper et in falsa hypothese status hominis naturalis silvestris et solitarii, ab omni naturali subjectione liberi, fundatur, et contradictionibus undique scatet; nam evidenter repugnat *talis socialis unio*, cujus quodlibet membrum non *obediat nisi sibi metipsum*; omnia membra partem suae *libertatis* in *commune* conferat, et tamen; ut *antea*, libera remaneant; unumquemque associatum *dando se omnibus*, *nemini se dare etc.* quae omnia potius ad quamvis potestatem evertendam, quam ad aliquam stabiliendam videntur ordinata. Ad haec si animadvertas, quod consensus perfecte aequalium individuorum nullum naturale dominium in se invicem habentium, nullaque rationalis naturae necessitate ad illud agnoscendum adactorum, nequeat talem politicum principatum constituere, qui tamquam Dei minister habeatur (2), polleatque insuper jure gladii (ad bonum societatis, uti

(1) Animadversio haec respicit exceptionem illam quae posset fieri ex eo, quod liberum erat hominibus manere in statu mere naturali; ideoque sicut non fuerat simpliciter necessarius status civilis, ita nec politica potestas: at facile solvitur distinguendo inter necessitatem *antecedentem* et *consequentem*.

(2) Vestigia Rousseau videntur quoque premere H. Ahrens

videbimus simpliciter necessario) cum solus Deus sit dominus humanae vitae; validissimum quoque habebis motivum commentum istud rationabiliter respuendi.

116. Videamus nunc quae ad secundam nostrae assertionis partem pertinent. Porro nulla videtur esse necessitas, emanationem supremae potestatis *relative* spectatae apprehendere per prius derivatam in communitatem civilem, et ab hac in aliquam determinatam regiminis formam sive subjectum; etenim potestas haec cum sit *ens morale*, proprie non transfunditur, neque ab uno in aliud subjectum instar phan-

dum (operis memorati pag. 369. et seqq.) asserit: *C'est donc une convention ou un contrat social qui est le mode rationnel de l'institution du pouvoir... La source, l'origine du pouvoir est donc dans la nation; c'est en elle que reside, comme nous avons vu, la puissance politique générale.* Et quamvis paulo inferius dicant, se loqui de suprema potestate *formali*, ejus tamen firmitatem et complementum non repetit, nisi a quodam principio justitiae dimanante a ratione. *La souveraineté qui se fonde donc sur le concours de toutes les volontés, n'est que formelle, et doit recevoir sa sanction et son complément nécessaire du principe de la justice, laquelle, comme émanation de la raison, a seule le droit de régner d'une manière absolue, et constitue par conséquent le fondement rationnel de la souveraineté.* Verum, istud principium justitiae et ratio, si supponantur velut quid *abstractum*, nequeunt esse fundamentum et origo supremae potestatis *realis*, si autem *in concreto* sumantur non sunt quid distinctum a ratione vel rationali ac libera hominum voluntate; congruunt igitur cum origine potestatis *formalis*; aut si secus, talis origo dicenda foret irrationalis: quod forte infertur etiam ex sequentibus: *La destinée de la souveraineté de la volonté est de se rationaliser, en se soumettant à l'autorité de la raison; mais cette soumission doit être libre.* Praeterea, sicut constat ex nostro postremo argumento, voluntatis humanae etsi rationalis, sive individualiter sive collective consideretur, consensus, cum haec non sit sui ipsius superior, nequit constituere supremam potestatem; hic namque habet locum illud certissimum effatum, *nemo dat quod non habet.* Insuper hujusmodi doctrina tollit omnem stabilitatem, et notam divinitatis a supremo regimine sive potestate, adversaturque vel ipsi laxiori sententiae (forte parum tutae, de qua loquimur paragrapho proxime sequenti) quae considerat societatem civium communitatem vel depositariam supremae potestatis, in illam a Deo immediate derivantis, et ab illa ad aliquam determinatam regiminis formam per communicationem transeuntis, in qua scilicet saltem sensu quodam mediato stat veritas divini eloquii: *Epist. ad Roman cap. 3. Non est enim potestas nisi a Deo.*

fasticae cujusdam personae, modo hic modo illic insidentis, migrat; ideoque propter exigentiam ordinis naturalis seu ex immediata divina ordinatione, facta determinatione alicujus regiminis formae, cuius earum aequae naturaliter et immediate inhaeret, in eaque, donec naturaliter non desinat vel immutetur constanter perdurat. Deinde communitas seu potius multitudo hominum ante determinationem alicujus formae regiminis, non constituit proprie corpus morale et politicum [cui tantum est necessaria suprema potestas], et utpote tunc principio unitatis destituta, nequit ullum supremae potestatis exercere actum; tale namque exercitium supponit quod antecederet jam constet cuinam sit obtemperandum (1); ergo talis potestas esset eidem communitati inutilis ac proinde non poterat a Deo tribui; vel saltem dicendum foret, formam regiminis *democraticam* dumtaxat esse naturalem, et a Deo immediate praedeterminatam; quod est contra evidentem rationem, et doctorum sententiam, non magis unam quam alias, vi ordinis naturalis, expostulantem. Praeterea, hac ratione aliae regiminis formae constituerentur si non illicitae saltem precariae, atque pro arbitrio ipsius communitatis, cum maxima publici boni jactura, quovis tempore mutabiles. Populus tandem sive communitas numquam se tali potestate licite privare, formamque aliquam tamquam Dei ministram instituere posset.

117. Contra primam nostrae propositionis partem nequeunt opponi nisi quaedam gratuitaes assertiones ex falsa suppositione status naturalis silvestris et solitarii; contra alteram vero arguunt. 1° Suprema politica potestas est proprietas naturaliter consequens perfectae communitatis institutionem, et in ejus utilitatem ordinata; ideoque, dicendum est eam tribui ipsi communitati tamquam *immediato subjecto*.

Respond. *Neg. sequel.* tum quia antecederet ad aliquam regiminis formam, potestas haec ut vidimus, nec tribuitur nec poterat tribui communitati; cum etiam quia si rationes adjectae valerent, potestas quoque parentum, vel quaevis alia, statim ac ex quadam naturali consecutione re-

(1) Animadvertendum est discrimen inter determinationem formae regiminis, et exercitium supremae potestatis; hoc necessario supponit aliquam formam regiminis esse determinatam, illa vero fieri potest tacito etiam civium consensu, aut per modum, ut ajunt, facti.

quiritur et in utilitatem filiorum vel subditorum ordinatur, deberet per prius iisdem communicari quod est absurdum.

Urgent. Potestas politica a communitatibus civilibus saltem unanimi consensu populi, solet frequenter ex uno in alium principem, aut formam regiminis transferri; desinente aliqua forma, dicitur ad communitatem reverti ipsa potestas ipsius limites solent pro lubito coarctari vel extendi in diversis mixtis seu temperatis regiminis formis etc. ideoque eidem communitati immediate collata esse videtur hujusmodi potestas.

Respond. *Disting.* Et haec omnia, si supponantur *legitime* fieri sufficienter explicantur per illud, quod ad communitatem seu civium consensum vel pactum pertineat interdum regiminis formam determinare *conc.* quasi etiam ipsa potestas *in se* spectata arbitrio civium subjici deberet *neg.* Sic revera summa potestas, ex rei natura, nequit esse nisi tantum in una *physice* aut *moraliter* persona; ejus jura, saltem essentialia, nequeunt ab hac unitate separari, et ex integro singulis temperati regiminis partibus competere; nequit pariter, durante naturaliter, et cum eadem essentiali utilitate communitatis, aliqua forma regiminis, potestas in aliud *subjectum* transferri, aut eo non consentiente, regimen temperatum in simplex, vel hoc in illud magis minusve in sui partibus relative coarctatum, mutari. Quae omnia ostendunt, supremam potestatem quatenus etiam in aliqua ex possibilibus formis existere debet, *in sui natura* non pendere ad arbitrio civium; quin potius dici debet, quod constituta jam aliqua regiminis forma, ab ejusque subjecto admissa potestate, *jus imperandi* in tali politico regimine, et in civibus seu populo *obligationem* eidem *parendi* nihilque contra ejus constitutionem aut jussa meditandi, esse *immediata* a Deo, de lege naturali et divina. Atque in hoc distinctione facta inter *collationem* supremae potestatis, et ejus *usum*; quasi nempe collatio fieret a populo, usus autem et exercitium *immediata* a Deo penderet, conveniunt nobiscum [licet forte haud consequenter] qui pro *mediata* dumtaxat derivatione hujus potestatis a Deo pugnant (1).

(1) Neminem latet quosdam gravissimos magnique nominis doctores pro hac sententia stetisse, verum quia in speculativis quaestionibus philosophicis, non auctoritate, sed rationibus decertatur, et quia illi eorum doctorum, quorum eminentissima praes-